



## Läs med pennan i handen

Det kan vara till hjälp att ha en penna i handen när boken läses. En enkel metod för att ta tillvara frågor och tankar är att markera saker i texten som du stannar upp inför. Här är några förslag på tankar att ha med sig i läsandet:

- *Frågor:* Stryk under och markera med frågetecknen det du inte håller med om eller inte förstår och vill höra andras tankar om.
- *Utmaningar:* Stryk under och markera med utropstecknen det som du tyckte var särskilt utmanande, det som gav dig en aha-upplevelse eller kändes intressant.
- *Hopp:* Stryk under och rita en uppåtpil i kanten för det som ger dig hopp, får dig att växa eller ger dig ny kraft.

Gruppens understrykningar blir utgångspunkter för samtalen. På träffen: Gå laget runt och låt en i taget ta upp en av sina understrykningar. Samtala en kort stund och gå sedan vidare till nästa person. Försök uppmuntra alla att bidra i samtalet, samtidigt som det måste finnas utrymme att avstå. Om det uppstår någon faktafråga kanske någon i gruppen kan ta på sig att ta reda på fakta som kan belysa frågeställningarna inför nästa sammankomst.

## Den lilla gruppen där vi lär av varandra

En studiecirkel är en mindre grupp där deltagarna söker kunskap tillsammans, delar erfarenheter och lär av varandra. Studiecirkeln utgår från var deltagarna står och kännetecknas av att alla är delaktiga. Alla har kunskaper, tankar och erfarenheter att bidra med. Fem till åtta deltagare brukar vara lagom i en grupp. Det är tillräckligt många för att ge en bredd av erfarenheter och perspektiv, men det är inte fler än att alla hinner komma till tals.

Gruppen behöver stabilitet för att fungera väl. Varje deltagare är viktig och bör därför delta vid varje träff, om deltagaren inte har betydande förhinder. Detta kan också förtydligas i samtalet med varje deltagare inför studiecirkelns start. Detsamma gäller förstås ledaren.

## Ledarens uppgift, ansvar och förhållningssätt

Att leda en grupp eller ett samtal innebär inte att ha svaren på alla frågor. Se hellre dig själv som en processledare och samtalsunderlättare. Ge korta introduktioner till varje tema och led deltagarna in i samtal. Ju mer aktiva deltagarna är, desto bättre. Du ska sträva efter att vara icke-dömande, positiv, uppmuntrande och motiverande. Som cirkelledare är det din uppgift att skapa trygghet i gruppen. En person som inte känner sig trygg har svårt att ta till sig något. För att vi människor ska komma till vår rätt, för att vi ska lära nytt och för att vi ska våga och vilja bidra, behöver vi alla känna trygghet i de grupper vi ingår i. Trygghet kan skapas på flera olika sätt:

- genom struktur på träffarna
- genom att bjuda in till delaktighet, inkludering och engagemang hos deltagarna
- genom att hålla en positiv ton i samtalet
- genom att ta ett gemensamt ansvar för det goda samtalet
- genom att sträva efter att undvika diskriminering och exkludering.

## Förslag på upplägg för studiecirkel

Det är bra om studiecirkeln håller sig till en ganska fast struktur. Vi mår bra av att veta vad som gäller och vad som förväntas av oss. Här är förslag till en struktur för cirkeln:

- Börja varje träff med en kort incheckning: Hur har ni haft det sedan vi senast sågs? Var och en får lika mycket tid för incheckningen.
- Gör en »backspiegel« för att återknyta till föregående träff: Vad gjorde vi föregående träff? Har någon tanke eller fråga dykt upp som har att göra med det vi pratade om då?
- Dagens kapitel presenteras kort och var och en får utrymme att gå igenom tankar som väckts under läsningen (se *Läs med pennen i handen*).
- Arbeta med någon av frågorna som är kopplade till kapitlet.
- Avsluta träffen med en utcheckning samt en påminnelse om nästa träff och om vad som ska läsas till dess. Utcheckningen kan vara en fråga som: »Vad tar du med dig från dagens träff?« Gör en runda och låt alla få möjlighet att prata.

Hur många gånger ni träffas bestämmer ni själva men runt sex träffar kan vara en utgångspunkt. Låt sammanhanget, tiden samt deltagarnas intresse och förutsättningar avgöra hur genomgången av boken ska läggas upp och anpassa antalet samlingar och gruppens samtal utifrån era förutsättningar. En träff kan exempelvis vara 3×45 minuter, inklusive småprat, fika och paus.

Om ni har svårt att få igång samtalet, kanske ni är hjälpta av en övning som ger en väg in i samtalet. Sensus metodbank har tips på sådana övningar och hittas på [sensus.se/metodbanken](https://sensus.se/metodbanken). För ytterligare tips och hjälp kring att sätta igång studiecirkeln, kontakta gärna Sensus studieförbund. Kontaktuppgifter finns på [sensus.se](https://sensus.se).

## Samtalsfrågor

Börja samtalet med att gå laget runt så att var och en tar upp en i taget av sina understrykningar, som diskuteras innan ni går vidare (se *Läs med pennen i handen*). Uppmuntra alla att bidra i samtalet, men ge utrymme att avstå. Använd gärna följande frågeställningar för att fördjupa samtalet.

## KAPITEL 1

# SAMERNA – BASFAKTA

Författaren ger oss basfakta om samerna och Sápmi: geografi, historia, språk, kultur samt innebörden av att vara ett urfolk och nationell minoritet.

Texten ger många olika exempel på hur det samiska folket har utsatts för, och utsätts för, rasism och diskriminering. Ett sätt att arbeta för att rättigheter efterlevs och att åstadkomma hållbar förändring är att använda ett rättighetsbaserat förhållningssätt. Det som utmärker detta förhållningssätt är fyra principer: delaktighet, ansvarsutkrävande, icke-diskriminering och transparens. Det finns två huvudaktörer: rättighetsbärare och skyldighetsbärare.

- När du läser texten, vilka rättigheter ser du som inte har efterlevts eller som inte efterlevs?
- Vilka aktörer ser du som skyldighetsbärare?
- Hur skulle ett rättighetsbaserat arbete och förhållningssätt kunna se ut i det sammanhang som du finns i?
- Texten beskriver hur traditionell samisk kunskap bygger på helhetssyn – natur, människa och djur hör ihop med Guds skapelseverk. Vad betyder den kunskapssynen och vilka konsekvenser får den om den skulle präglade dig och den församling eller sammanhang du finns i?

## KAPITEL 2

# KYRKAN OCH URFOLKET SAMERNA

Texten om samisk kyrkohistoria ger exempel på det katolska inflytandet som än i dag är synligt i Sápmi.

- Vad blev en aha-upplevelse för dig?
- Läs i församlingsinstruktionen för din församling. På vilket sätt ges uttryck för ett stöd för samiskt kyrkoliv?

De fyra stegen till försoning beskrivs i ordningen bekännelse, ånger, återupprättelse och förlåtelse.

- Är det en hållbar process med steg som du tror kan bidra till försoning?

På 1990-talet påbörjades ett försoningsarbete mellan Svenska kyrkan och samerna, ett arbete som fick en förnyad process 2011 genom konferensen Sáagastallamat i Kiruna.

- Vad eller vilka händelser har mest bidragit till steg i försoningsprocessen?
- Ser du händelser eller annat som saknas i processen?
- Vägen framåt – vad blir viktigast för Svenska kyrkan som skyldighetsbärare i det fortsatta försoningsarbetet?

## KAPITEL 3

# SAMISKT KYRKOLIV

*Detta kapitel är långt och kan ge upphov till många reflektioner. Fler än en träff kan därför behövas.*

Tro, liv och spiritualitet hör ihop i vardagen för samiska familjer och individer. Vi får ta del av innebörden i *sivdmit*, att skapa och att välsigna.

- Vilka ritualer, riter eller skeenden är viktiga i ditt liv?

Kyrkolivet i församlingens gemenskap: I kapitel 3 beskrivs nio delar av det samiska kyrkolivet: sång/musik, livets högtider, gudstjänste, diakoni, undervisning, kyrkokonst/textilier, kyrkplatser/helger, större möten/ evenemang, natursyn/miljöarbete.

- I varje del hittar du flera personliga berättelser. Välj en berättelse för varje del som du fastnar lite extra för, som lär dig något om samiskt kyrkoliv. Stryk under 3–5 ord som blir viktiga i berättelsen. Berätta för varandra om vilken berättelse du valt, vilka ord som blev viktiga och vad berättelsen lär dig.

## KAPITEL 4

# SAMISKA TEOLOGISKA PERSPEKTIV

Kapitlet tar upp två teologiska perspektiv som träder fram i det samiska kyrkolivet: skapelseteologi och kontextuell teologi. Mötet som sker mellan evangeliet och den lokala kulturen, och hur det tar sig i uttryck, inkulturation, blir en viktig pusselbit. Blir det envägskommunikation »från oss till er« eller blir det ett möte i ögonhöjd? Sker det i vördnad och respekt?

- Max Warren citeras i kapitlet. Han säger om att när vi närmar oss ett annat folk ska vi »ta av oss skorna, för den plats vi närmar oss är helig«. Vad kan det få betyda i församlingslivet, att vi »tar av oss skorna« i mötet med den andre?

Urfolkens starka förankring i relationen till naturen och inställning att man inte kan separera människor från naturen, utmanar i en tid av klimatkris, skövling av skog och mark, havsförsurning och andra företeelser där vi gör en åtskillnad mellan naturen och människan.

- Vi förhåller oss till och vill följa mänskliga rättigheter, men hur är det med naturen? Har naturen i sig rättigheter?
- Hur kan vi fördjupa det teologiska samtalet om klimatfrågor och naturens rättigheter?

För urfolk är det i många avseenden inte »antingen eller« utan »både och«. Det kan gälla liv och tro, teologi och handling, teologi och politik eller tro och handling utifrån en specifik plats och situation.

- Hur stärker det perspektivet om samhörighet med naturen? Vad blir utmaningar och möjligheter i detta teologiska förhållningssätt?

## Skapelseteologi

- Vilka erfarenheter och perspektiv gör att samer ser och respekterar livet och naturen med vördnad, erfarenheter och perspektiv som har en naturlig plats i det levda livet?
- Att samerna ibland kallats för viddernas vandrare, vad gör det med relationer och känsla av att höra hemma eller känsla av utanförskap?

## Samisk kontextuell teologi

Att medvetet förhålla sig till de förutsättningar och villkor som finns på en plats, miljö och kultur, och forma en teologi utifrån det, blir ett viktigt perspektiv i den samiska kontexten. Att visa att Gud finns med i kampen kring det som skaver och skiljer åt och att Gud vill upprättelse.

- Hur kan vi hjälpa varandra med kontextuell bibelläsning? Läs om erfarenheterna från konfirmationsredovisningen vid samiskt konfirmationsläger 2004 i Gällivare!

Det behövs ett ekologiskt ansvarsfullt teologiskt tänkande. Hela skapelsen behöver komma till tals i engagemang för en hållbar framtid.

- Formulera 3-5 viktiga punkter som beskriver en sådan ansvarsfull teologi! Dela med varandra. Hur kan ni arbeta vidare med detta?

## KAPITEL 5

# FÖRDJUPNING: MISSION I SÁPMI

## KAPITEL 6

# FÖRDJUPNING: TVÅNGSFÖRFLYTTNINGARNA

För kapitel 5 och 6 föreslås följande upplägg:

Läs och fundera utifrån tre nycklar. Dela med varandra i gruppen.

- *En känsla som berör.* Till en början kan det vara svårt att få tag på sin känsla, ofta sitter den i magen och är omedelbar. Ibland vill den inte ge sig tillkänna och efter ett tag finns kanske flera känslor i omlopp.
- *En tanke som dröjer sig kvar.* Under rundan får varje deltagare berätta om just sin tanke och något kort om vad som gav tanken. Var det något som gjorde mig upprörd, stolt, glad eller ledsen?
- *En handling du utmanas att göra.* Någon upptäckt, insikt eller citat från texten. Kanske något som berört, utmanat eller upprört.